

ZAMONAVIY MUSIQIY TA'LIMDA BOLALAR UCHUN FOYDALI BO'LGAN XORIJIY USHLUBLARNING QISQACHA TAVSIFI

Shokarimov O'.I

O'zbekiston davlat konservatoriyasi "Akademik xor dirijyorligi" kafedrasida
katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7261614>

Annotatsiya. Yangi O'zbekistonning uchinchi renessans davrida bolalarning musiqiy salohiyatini oshirish biz mutaxassislar uchun juda ham muhimdir. Ilmiy izlanishlar natijasida ushbu sohada aniqlangan muammolarga yechim sifatida bir nechta xorijiy uslublarni, hozirda olib borilayotgan ta'lim islohotlariga ko'ra moslashtirib, uni ommalashtirish taklifini ko'rib chiqishimiz kerak. Yillar mobaynida tajribadan o'tgan, bolalar uchun foydali xorijiy uslublar bilan yaqindan tanishib, ularning eng kerakli jihatlarni ongli ravishda tanlab olib, uni ta'lim tizimida qo'llash foydadan holi bo'lmaydi.

Kalit so'zlar: Uslublar, bolalar xor ijrochiligi, musiqiy ta'lim.

КРАТКОЕ ОПИСАНИЕ ИНОСТРАННЫХ СТИЛЕЙ, ПОЛЕЗНЫХ ДЛЯ ДЕТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ МУЗЫКАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация. В период третьего возрождения нового Узбекистана для нас, специалистов, очень важно повысить музыкальный потенциал детей. В качестве решения проблем, выявленных в данной области в результате научных исследований, следует рассмотреть предложение о популяризации ряда зарубежных методик путем их адаптации в соответствии с проводимыми образовательными реформами. Знакомство с проверенными годами и полезными для детей зарубежными методиками, осознанный выбор наиболее необходимых их аспектов и использование в образовательной системе не будет бесполезным.

Ключевые слова: Стили, детское хоровое исполнительство, музыкальное образование.

BRIEF DESCRIPTION OF FOREIGN STYLES USEFUL FOR CHILDREN IN MODERN MUSIC EDUCATION

Abstract. In the period of the third renaissance of new Uzbekistan, it is very important for us specialists to increase the musical potential of children. As a solution to the problems identified in this field as a result of scientific research, we should consider the proposal to popularize several foreign methods by adapting them according to the current educational reforms. Getting to know the foreign methods that have been experienced over the years and useful for children, consciously choosing their most necessary aspects, and using them in the educational system will not be without benefits.

Keywords: Styles, children's choir performance, musical education.

KIRISH

Bolaning ongi uch yarim yoshdan keyin musiqiy tarbiyani to'g'ri yo'naltirilishiga ehtiyoj seza boshlaydi. Bu vaziyatda bolalar uchun maxsus ishlab chiqilgan uslublardan oqilona foydalanish yordam beradi. Bu uslublar musiqashunos olimlar, pedagoglar, san'at arboblari va kompozitorlar tomonidan yillar davomida shakllangan ko'nikmalar asosida paydo bo'lgan. Masalan, Karl Orf, Zoltan Koday, Dmitriy Kabalevskiy, Shinichi Suzuki, Helen Hayner, Georgiy Struve, Per Hauver va boshqa ko'plab nomlarni keltirishimiz mumkin. To'g'ri bu insonlar

tomonidan ishlab chiqilgan uslublarsiz ham farzandlarimiz musiqaga e'tibor bilan ulg'ayishi mumkin, lekin bu jarayon bolaning qanchalik musiqiy salohiyati bilan ulg'ayishi va vaqt tezligini belgilashini unutmasligimiz kerak.

TADQIQOT METODI

Ana endi yuqorida nomi keltirilgan ayrim ijodkorlarning uslublaridan umumlashtirilgan fikrlarni bayon qilamiz. Dmitriy Kabalevskiyning izlanishlari natijasi shuni ko'rsatdiki, bolalarning musiqiy ta'limi asosiy uch jihatga quriladi. Bular raqs, qo'shiq va marsh. Ushbu jihatlarni bolaga go'dakligidan boshlab tanishtirish va ularni tabiiy jarayon sifatida singdirish kerak deb ta'kidlaydi. Marshning aniq ritmik ko'rinishi raqsdagi harakatlarda o'z aksini topadi va bu jarayon qo'shiq kuylashga ham o'z ta'sirini ko'rsatadi. Dmitriy Kabalevskiy uslubining asosiy jihati bu – bolalar bilan doimiy muloqot yuritishidir. Boshqa mutaxassislarining fikriga ko'ra ushbu jihat bolalar, musiqani mustaqil ravishda qabul qilishi, tushunishi, baholashi va his qilish xususiyatlarni shakllantiradi. Ushbu uslub bilan maktagacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib borayotgan musiqa rahbarlari yaqindan tanishishini va uni amalda qo'llashini tavsiya qilardik. Bu jarayon bolalarda kamida madaniyatli musiqa tinglovchisini shakllantiradi.

Galdagi uslub Karl Orfnining "Shulverk" nomi bilan mashhur. Bu uslub o'zida badihago'ylikni asosiy unsur deb xisoblab, turli qobiliyatdagi bolalarda ijodiy jarayonning cholg'ular orqali shakllantirishini o'zida mujassamlashtiradi.

Ushbu uslubda bolalar uchun maxsus urma-zarbli cholg'ular bo'lmish: musiqiy uchburchak, qo'ng'iroqchalar, ksilafon, baraban kabilar yordamida aniq bir musiqiy asarni emas, balki, bolalarning o'zlari tomonidan chalinayotgan badihago'ylikni tartibga solish asosiy maqsad qilib olingan. Bunda bolalarga aniq bo'lgan syujet yoki bir lavhani musiqa orqali yoritib berilishi so'raladi va nazorat qilib boriladi. Ma'lum bir matnga oson harakatlar tanlab olinib, uni ma'lum cholg'ular yordamida ifoda etiladi. Bu jarayon bolalarda o'z fikrlarni nafaqat so'z orqali bayon eta olishini, balki, musiqiy tovushlar orqali ham o'z tushunchasini yetqaza olish ko'nikmasini shakllantiradi. Karl Orfnining uslubida tuyg'u bilan, ifoda vositalarini topish xayolotni rivojlantiradi. Bu esa musiqaga bo'lgan muhabbatni shakllantiradi. Ushbu uslub barcha uchta asosiy musiqa yo'nalishini birlashtiradi va bolaga oddiy va qulay o'yin shaklida musiqani tushunishiga imkon beradi. O'z mamlakatlarining etnik va folklor qo'shiqlarini o'rganish orqali bolalar keyinchalik yurtining madaniyatiga qiziqadi va uni o'rganishga harakat qilishadi.

TADQIQOT NATIJASI

Navbatdagi uslub Yaponiyalik san'at arbobi, musiqiy mutaxassis Shinichi Suzukiga tegishli. Bu uslubning asosiy g'oyasi musiqiy ta'limni bolaning juda ham yoshligidan tarbiyalashga qaratilgan. Suzuki o'z tajribasida bolalarni 2-3 yoshligida skripkada ijro etishni o'rgatishga kirishdi va o'sha bolalardan 4-5 yoshida kichik ansambllarni yaratdi. Uning g'oyasi bo'yicha barcha bolalar musiqiy qobiliyatga ega holda dunyoga keladi, eng muhimi, o'sha iste'dodni o'z vaqtida ko'ra olish va uni rivojlantirishdir. Bu jarayonda bolalarni butun qalbi bilan sevadigan kishi muvaffaqiyatga erishadi. Har bir o'qituvchi bolalarga juda ham mehribon va o'z navbatida qat'iy va talabchan bo'lib, bolaga nisbatan katta tuyg'uga ega bo'lishi kerak, aks holda hech qanday uslub unga yordam bermaydi. Eng yaxshi o'qituvchi bu – bolaning otanasidir. Bolaga to'g'ri munosabatda bo'lgan holda, faqat ona yoki ota unga kerakli ma'lumotlarni yetkazib berishi va kerakli ko'nikmalarga bolaligidan boshlab o'rgatishi mumkin. Suzuki uslubi bo'yicha ta'lim kundalik mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi, ammo ular musiqani o'rganishga emas, balki munosib va bilimdon insonni shakllantirishga qaratilgan.

Vengriyalik mutaxassis Zoltan Koday o'z uslubida to'rtta asosiy unsur: musiqiy eshitish qobiliyati, uni his qilishi, aqli va qo'li orqali musiqiy iqtidori bor insonni ajratib olish mumkin deya xisoblaydi. Shu bilan birga, u musiqa qobiliyatiga ega bo'lmagan bolalar yo'qligiga ishonadi va musiqiy qobiliyati bo'lmagan kattalar –bolaligidan ushbu ta'limdan mahrum bo'lganlardir deb o'z fikrini bayon etadi. Musiqiy eshitishni rivojlantirish – tinglash va qo'shiq kuylash orqali amalga oshiriladi. Zoltan Kodayning uslubida ovoz musiqiy qobiliyatni rivojlantirishda asosiy asbob sifatida ko'rsatilib, bola biror bir cholg'uni chala olmasligi mumkin, lekin albatta kuylay olishi shart degan g'oyani ilgari suradi. Shuningdek, uning musiqiy ta'limida kuylash, kaftlari orqali qarsak chalish va ritmni his qilishi asosiy maqsad qilib olingan. Bolada musiqiy qobiliyatni shakllanishida nafaqat uning ota-onasi, balki butun jamiyat baravariga harakat qilishi kerak deb ta'kidlaydi. Buning natijasida musiqiy rivojlangan bola keyinchalik jamiyatning rivojiga o'z xissasini qo'sha olishiga ishonadi.

XULOSA

Musiqa asoslarini o'qitish uchun muayyan uslubni tanlash faqat ota-onaning ihtiyoriga bog'liq. Musiqiy asarlarning afzalliklari va estetik hissi o'z rivojlanishida yoki mashhur o'qituvchilarning tajribasiga asoslangan bo'lishi mumkin. O'rganishdagi asosiy narsa - bolaga bo'lgan sevgi va uning o'ziga xosligiga ishonishdir.

REFERENCES

1. Baxriddinova N.A. «Bolalarning musikiy tarbiyasida ba'zibir tendensiyalar». «Гармонично развитое поколение-условие стабильного развития Р.УЗ.» «Узбекский научно-исследовательский институт педагогических наук имени Т.Н. Кариниязова» Т.2015
2. Mansurova G.Sh. “Qo'shiq – do'stdir barchaga (yoxud maktablarda xor jamoalari tuzish muammomi?)”. Xalq ta'limi jurnali 2013/6
3. Baxriddinova A. “O'zbekistonda bolalar xor madaniyati” Toshkent 2002 y